

مسئولیت مدنی ناشی از فرآیند درمان

حمیدرضا صالحی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

سرشناسه : صالحی، حمیدرضا، ۱۳۶۵ -
 عنوان و نام پدیدآور: مسئولیت مدنی ناشی از فرآیند درمان /
 حمیدرضا صالحی
 مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری: ۳۸۴ ص.
 یادداشت: کتابنامه: همچنین به صورت زیرنویس
 شابک: 978-964-511-601-7
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 موضوع: پزشکان — خطای شغلی
 موضوع: پزشکی — قوانین و مقررات — ایران
 موضوع: بیمه مسئولیت پزشکان
 موضوع: پزشک و بیمار
 رده بندی کنگره: م ۲ ص ۱۰۵۶/۵ RA
 رده بندی دیویی: ۳۴۴/۰۴۱۲۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۸۲۵۴۱

هر گونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فیل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اذن مجوز
 از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن های ذیل اطلاع دهید.

۸۰۲

نشر میزان

مسئولیت مدنی ناشی از فرآیند درمان

حمیدرضا صالحی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۳

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۶۰۱-۷

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۳۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

وبسایت: www.mizan-law.ir mizannasher@yahoo.com پست الکترونیکی:

فهرست مطالب

پیش گفتار.....	۱۷
پیش گفتار ویراست دوم.....	۲۲
سوگندنامه بقراط.....	۲۳
پندنامه پزشکی اهوازی.....	۲۴
مقدمه.....	۲۷
بخش اول - کلیات و مبانی مسئولیت مدنی حرف پزشکی.....	۳۵
فصل اول - کلیات و مبانی مسئولیت مدنی.....	۳۶
مبحث اول: تاریخچه مسئولیت پزشکی.....	۳۶
الف) تمدن‌های اولیه.....	۳۷
ب) بابل، یونان، روم و مصر باستان.....	۳۹
ج) ایران باستان.....	۴۲
د) دوران اسلامی.....	۴۵
هـ) دوره جدید.....	۴۹
مبحث دوم: مفاهیم و انواع مسئولیت پزشکی.....	۵۱
گفتار اول: تعاریف و مفاهیم.....	۵۲
الف) مسئولیت.....	۵۲
الف) ۱: مسئولیت در لغت.....	۵۲
الف) ۲: مسئولیت در قرآن.....	۵۳
الف) ۳: مسئولیت در حقوق.....	۵۳

- ۵۴..... (ب) طیب یا پزشک.....
- ۵۴..... (ب) ۱: از منظر لغت.....
- ۵۴..... (ب) ۲: از منظر علم طب.....
- ۵۵..... (ب) ۳: از منظر حقوق و قانون.....
- ۵۶..... (ج) مریض یا بیمار.....
- ۵۷..... (د) حقوق بیمار.....
- ۵۸..... (هـ) بیماری.....
- ۵۸..... (و) سلامتی.....
- ۵۹..... (ز) قرارداد درمان.....
- ۶۰..... (ز) ۱: انواع قرارداد درمان.....
- ۶۰..... (ز) ۲-۱: قرارداد درمان مستقیم.....
- ۶۰..... (ز) ۳-۱: قرارداد درمان غیر مستقیم.....
- ۶۱..... (ح) فرآیند درمان.....
- ۶۲..... گفتار دوم: انواع مسؤولیت صاحبان حرف پزشکی و وابسته.....
- ۶۳..... الف) مسؤولیت اخلاقی.....
- ۶۵..... (ب) مسؤولیت قانونی یا حقوقی.....
- ۶۶..... ۱. مسؤولیت انتظامی یا شغلی.....
- ۶۸..... ۲. مسؤولیت کیفری.....
- ۷۴..... ۳. مسؤولیت مدنی.....
- ۷۶..... مبحث سوم: مبنای مسؤولیت مدنی در نظام‌های حقوقی.....
- ۷۶..... گفتار اول: مبنای مسؤولیت مدنی در نظام حقوقی کامن‌لا.....
- ۷۷..... گفتار دوم: مبنای مسؤولیت مدنی در نظام حقوقی رومی- ژرمنی.....
- ۷۹..... گفتار سوم: مبنای مسؤولیت مدنی در نظام حقوقی اسلام.....
- ۸۰..... گفتار چهارم: حقوق موضوعه کشورهای اسلامی.....
- ۸۱..... گفتار پنجم: مبنای مسؤولیت مدنی در حقوق موضوعه ایران.....
- ۸۴..... فصل دوم - مبنای مسؤولیت مدنی پزشکی.....
- ۸۴..... مبحث اول: مسؤولیت ناشی از تقصیر صاحبان حرف پزشکی و وابسته.....

فهرست مطالب □ ۷

گفتار اول: نظریات ارائه شده دربارهٔ مبنای مسئولیت صاحبان حرف پزشکی.....	۸۴
الف) نظریهٔ ایجاد خطر.....	۸۴
ب) نظریهٔ تقصیر.....	۸۵
ج) نقد و بررسی نظریات ارائه شده و ارائهٔ راهکار منتخب.....	۸۶
گفتار دوم: مطالعهٔ تطبیقی مسئولیت قراردادی و غیر قراردادی پزشک در حقوق برخی کشورها.....	۹۱
مبحث دوم: تحولات مسئولیت مدنی پزشکی.....	۹۲
گفتار اول: تحول مسئولیت پزشکی از ضمان قهری به مسئولیت قراردادی.....	۹۳
گفتار دوم: شرایط تحقق مسئولیت قراردادی صاحبان حرف پزشکی.....	۹۸
الف) وجود قرارداد.....	۹۸
ب) تخلف از انجام تعهد قراردادی.....	۹۸
بخش دوم - ماهیت تقصیر پزشکی.....	
فصل اول - ماهیت حقوقی و خصائص قرارداد درمان.....	
مبحث اول: نظریات عقد معین.....	۱۰۳
گفتار اول: نظریهٔ مقاطعه کاری بودن قرارداد درمان.....	۱۰۳
گفتار دوم: نظریهٔ وکالت بودن قرارداد درمان.....	۱۱۱
گفتار سوم: نظریهٔ اجاره اشخاص بودن قرارداد درمان.....	۱۲۰
گفتار چهارم: نظریهٔ جعاله بودن قرارداد درمان.....	۱۲۲
گفتار پنجم: نظریهٔ قرارداد کار بودن قرارداد درمان.....	۱۲۴
مبحث دوم: نظریهٔ عقد غیرمعین بودن قرارداد درمان و خصائص آن.....	۱۲۷
گفتار اول: نظریهٔ قرارداد خصوصی.....	۱۲۷
گفتار دوم: خصائص قرارداد درمان.....	۱۳۲
فصل دوم - انواع تقصیر صاحبان حرف پزشکی و وابسته.....	
مبحث اول: تقصیر پزشکی.....	۱۳۹
گفتار اول: خطای عادی و خطای فنی (شغلی).....	۱۴۱
گفتار دوم: تقسیم تقصیر به اعتبار طبیعت آن.....	۱۴۵

- الف) تقصیر سنگین ۱۴۵
- ب) تقصیر عمدی یا نیرنگ‌آمیز ۱۴۶
- ج) تقصیر قابل اغماض ۱۴۸
- د) تقصیر غیر قابل اغماض ۱۴۸
- ه) تقصیر سبک ۱۴۹
- گفتار سوم: تقسیم تقصیر به اعتبار مرتکب آن ۱۵۴
- الف) تقصیر فردی ۱۵۴
- ب) تقصیر سازمانی یا جمعی ۱۵۵
- مبحث دوم: تأثیر درجات تقصیر صاحبان حرف پزشکی در حقوق فرانسه و انگلیس ۱۵۹
- فصل سوم - ماهیت تعهدات صاحبان حرف پزشکی** ۱۶۱
- مبحث اول: مطالعه تطبیقی ماهیت تعهدات صاحبان حرف پزشکی و وابسته ۱۶۲
- گفتار اول: ماهیت تعهدات صاحبان حرف پزشکی و وابسته در اسلام ۱۶۳
- الف) فقه امامیه ۱۶۳
- ب) فقه اهل تسنن ۱۶۴
- گفتار دوم: ماهیت تعهدات صاحبان حرف پزشکی و وابسته در حقوق موضوعه برخی کشورها ۱۶۵
- الف) حقوق موضوعه اردن ۱۶۵
- ب) حقوق موضوعه الجزائر ۱۶۶
- د) حقوق موضوعه سوریه ۱۶۷
- ه) حقوق موضوعه کویت ۱۶۷
- و) حقوق موضوعه لبنان ۱۶۷
- ز) حقوق موضوعه مصر ۱۶۸
- ح) حقوق موضوعه آمریکا و انگلیس ۱۶۸
- ط) حقوق موضوعه فرانسه ۱۶۹
- گفتار سوم: حقوق موضوعه ایران ۱۷۰
- الف) تبیین مسؤولیت طبیب در قانون قدیم مجازات اسلامی ۱۷۱
- ب) جمع‌بندی و ارائه نظریه منتخب ۱۷۶

فهرست مطالب □ ۹

چ) مسؤولیت مدنی طیب در قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.....	۱۸۰
مبحث دوم: بررسی استثنائات ماهیت تعهدات صاحبان حرف پزشکی و وابسته.....	۱۸۴
گفتار اول: اعضای مصنوعی.....	۱۸۴
گفتار دوم: نقل و انتقال خون.....	۱۸۷
گفتار سوم: بی‌هوشی.....	۱۹۲
گفتار چهارم: آزمایشات پزشکی.....	۱۹۵
گفتار پنجم: تضمین سلامتی بیمار.....	۱۹۸
گفتار ششم: جراحی زیبایی.....	۱۹۸
الف) جراحی‌های زیبایی ضروری یا ترمیمی.....	۲۰۱
ب) جراحی زیبایی غیرضروری.....	۲۰۱
گفتار هفتم: قرارداد با بیمارستان.....	۲۰۴
گفتار هشتم: بیمارستان‌های روانی.....	۲۰۸

بخش سوم - نقش تقصیر در مسؤولیت مدنی صاحبان حرف

پزشکی.....	۲۱۱
فصل اول - صور تقصیر پزشکی.....	۲۱۲
مبحث اول: تقصیر در تشخیص بیماری.....	۲۱۴
گفتار اول: معاینه پزشکی.....	۲۱۷
الف) تبیین معاینه پزشکی.....	۲۱۷
ب) مراحل معاینه پزشکی.....	۲۱۸
مبحث دوم: خطای پزشکی در تشخیص بیماری.....	۲۲۰
گفتار اول: اشتباه علمی در تشخیص بیماری.....	۲۲۲
گفتار دوم: اهمال در تشخیص.....	۲۳۰
گفتار سوم: صور تقصیر پزشکی بر مبنای قانون مجازات اسلامی.....	۲۴۶
الف) بی‌احتیاطی.....	۲۴۷
ب) بی‌مبالاتی.....	۲۴۹
ج) عدم مهارت.....	۲۵۱

- ج) ۱: عدم مهارت مادی یا بدنی یا عملی..... ۲۵۱
- ج) ۲: عدم مهارت معنوی یا علمی..... ۲۵۱
- د) عدم رعایت نظامات دولتی..... ۲۵۳
- مبحث سوم: مصادیقی از تقصیر و تأثیر آن بر مسؤولیت مدنی حرف پزشکی..... ۲۵۵
- گفتار اول: تقصیر در بازآموزی و به‌روز رسانی اطلاعات علمی..... ۲۵۵
- گفتار دوم: تقصیر بیمار و تأثیر آن بر مسؤولیت صاحبان حرف پزشکی..... ۲۵۹
- الف) مسؤولیت‌های بیمار..... ۲۶۰
- گفتار سوم: تقصیر و ارتباط آن با رابطه سببیت..... ۲۶۸
- گفتار چهارم: تقصیر و حالت اورژانس..... ۲۷۰
- گفتار پنجم: تعریف فوریت‌های پزشکی و حدود و ثغور آن..... ۲۷۲
- الف) از لحاظ پزشکی..... ۲۷۲
- ب) از لحاظ قانونی..... ۲۷۲
- گفتار ششم: رویه قضایی انگلیس در زمینه تقصیرات پزشکی..... ۲۷۵
- مبحث چهارم: استفتائات فقهی در مورد تقصیرهای پزشکی..... ۲۷۷
- فصل دوم - مسؤولیت ناشی از تفویض فرصت بهبودی یا زنده ماندن بیمار..... ۲۸۰
- مبحث اول: خسارات عدم النفع ممکن الحصول..... ۲۸۰
- گفتار اول: فقه امامیه..... ۲۸۰
- گفتار دوم: حقوق موضوعه ایران..... ۲۸۱
- مبحث دوم: مسؤولیت ناشی از بین بردن فرصت شفاء یا حیات بیمار..... ۲۸۶
- گفتار اول: مفهوم از دست دادن فرصت و توجیه قابل جبران بودن آن..... ۲۹۰
- الف) فرصت تحصیل منفعت..... ۲۹۱
- ب) فرصت اجتناب از ضرر..... ۲۹۱
- گفتار دوم: تردید در قابل جبران بودن خسارت ناشی از «فرصت از دست رفته» و توجیه آن..... ۲۹۳
- الف) وجود رابطه سببیت..... ۲۹۴
- ب) فرصت از دست رفته به‌عنوان ضرر مستقل..... ۲۹۴
- ج) قطعیت زیان ناشی از دست دادن فرصت..... ۲۹۶

گفتار سوم: از دست دادن فرصت و رابطه سببیت.....	۲۹۸
مبحث سوم: نظریه از دست دادن فرصت در فقه، حقوق ایران و برخی کشورها.....	۳۰۰
گفتار اول: نظریه از دست دادن فرصت در فقه امامیه.....	۳۰۰
گفتار دوم: نظریه از دست دادن فرصت در فقه عامه.....	۳۰۲
گفتار سوم: نظریه از دست دادن فرصت در حقوق برخی کشورها.....	۳۰۳
گفتار چهارم: نظریه از دست دادن فرصت در حقوق موضوعه ایران.....	۳۰۴
فصل سوم - بیمه مسئولیت مدنی حرف پزشکی و چالش‌های آن.....	۳۰۶
مبحث اول: کلیات و تعاریف.....	۳۰۶
گفتار دوم: تعریف بیمه مسئولیت مدنی.....	۳۰۹
مبحث دوم: بیمه مسئولیت مدنی حرفه‌ای پزشکان.....	۳۱۱
گفتار اول: مفهوم بیمه مسئولیت پزشک.....	۳۱۲
مبحث سوم: موضوع بیمه مسئولیت پزشکی و استثنائات آن.....	۳۱۵
گفتار اول: موضوع بیمه مسئولیت پزشک.....	۳۱۶
گفتار دوم: مصادیق خطرات پزشکی.....	۳۱۶
گفتار سوم: استثنائات بیمه مسئولیت پزشک.....	۳۱۷
الف) خسارات عدم النفع.....	۳۱۸
ب) معالجه یا عمل جراحی خارج از تخصص بیمه‌گذار.....	۳۱۸
ج) معالجه و اعمال جراحی خارج از ضوابط پزشکی یا خلاف قوانین جاری.....	۳۱۹
د) خسارات ناشی از تابش‌های یونیزه‌کننده یا رادیواکتیو.....	۳۱۹
ه) مسئولیت ناشی از استفاده از مسکرات، استعمال مواد مخدر یا داروهای خواب‌آور.....	۳۲۰
مبحث چهارم: موانع توسعه بیمه مسئولیت حرفه‌ای پزشکان.....	۳۲۱
الف) عوامل فرهنگی.....	۳۲۱
ب) عامل بازاریابی و تبلیغات نامناسب.....	۳۲۱
ج) مشکلات مربوط به تصفیه خسارت.....	۳۲۲
د) مشکلات مربوط به تعرفه بیمه مسئولیت حرفه‌ای پزشکان.....	۳۲۳
ه) اخذ گواهی برائت از مسئولیت از بیمار.....	۳۲۴

- و) عدم ارائه پوشش کافی مسؤولیت حرفه‌ای پزشکان توسط شرکت‌های بیمه..... ۳۲۵
- ز) بی‌توجهی به اخذ پوشش کافی در قبال خسارت‌های وارده به بیماران..... ۳۲۷
- ح) عدم اطلاع پزشکان از شرایط عمومی بیمه‌های مسؤولیت مدنی..... ۳۲۸
- ط) اصلاح‌نشدن قوانین مرتبط با حرف پزشکی متناسب با مقتضیات جامعه..... ۳۲۸
- ی) کمبود امکانات و تجهیزات پزشکی..... ۳۲۹
- مؤخره و پیشنهادات..... ۳۳۰

- فهرست منابع و مآخذ..... ۳۳۷
- فارسی..... ۳۳۷
- کتب..... ۳۳۷
- مقالات و جزوات..... ۳۴۸
- پایان‌نامه..... ۳۶۴
- المراجع العربیه..... ۳۶۶
- کتب الفقه الاسلامی و الکتب القانونیه و المراجع العامه..... ۳۶۶
- البحوث و المقالات..... ۳۷۰

تشکر و قدردانی

بارالها از بدو تولد تاکنون معلمان فاضل و گرانمایه‌ای برای تعلیم و تربیت این حقیر متقبل زحمات کثیری شده‌اند. وظیفه خود دانسته تا با نصب العین قراردادن حدیث «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ» از آنان تشکر نمایم. صمیمانه‌ترین سپاس‌ها و درودها را نثار اولین و بهترین معلمانم؛ خانواده عزیزم می‌نمایم. بر خود فرض دانسته از جناب آقایان دکتر محمود عباسی، دکتر نجات‌الله جورابراهیمیان، دکتر محمدرضا فلاح، دکتر عباس محمدی، دکتر عباس زراعت، دکتر ستار زرکلام، دکتر سید محسن سادات‌اخوی و دکتر عبدالعلی توجهی تشکر و قدردانی نمایم.

هم‌چنین از دوست عزیزم جناب آقای پیام نقی‌زاده باقی که زحمت بازخوانی را با روی خوش متقبل شدند، مدیر انتشارات میزان، جناب آقای دکتر عباس شیری که در امر طبع این اثر با بذل مساعی جمیله همت گماشتند، دوستان گرامی‌ام در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی قم، عزیزانی که در مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و انجمن علمی حقوق پزشکی ایران و سایر دوستانی که اینجانب را صمیمانه یاری نمودند و آن‌هایی که زحمت کشیدند و مسووده را مطالعه فرمودند و نکاتی را متذکر شدند، چه آن‌ها که تذکرشان را رعایت کردم چه آن‌ها که رعایت تذکرشان از بضاعت فعلی من خارج بود؛ قدردانی نموده و بهترین‌ها را از درگاه حق تعالی برای این عزیزان مسئلت دارم.